

OTDK-dolgozat

2025

**DEBRECENI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR**

**DEBRECENI
EGYETEM**

**KÜLÖNLEGES-E AZ ÁLTALÁNOS?
A JOGI SZEMÉLYEKET MINT SPECIÁLIS ELEMÉKET MAGÁBAN
FOGLALÓ MAGYAR POLGÁRI PERJOG GYAKORLATA**

**IS THE GENERAL SPECIAL?
THE PRACTICE OF HUNGARIAN CIVIL PROCEDURAL LAW
WHICH INCLUDES LEGAL ENTITIES AS SPECIAL ELEMENTS**

Hegedüs Eszter

Konzulens: Prof. Dr. Pribula László

Kézirat lezárásának dátuma: 2024.11.20.

Tartalomjegyzék:

I.	Előszó	1
I.	Bevezető gondolatok	4
1.1.	A Pp. által szabályozott pertípusokról általánosságban	4
1.2.	A különleges perek szabályozásának indokai, a különleges perek dogmatikai fogalma.....	5
1.3.	A jogi személyek jelenléte a hatályos polgári perrendtartásban	7
II.	A jogi személyek tagsági jogviszonyaival összefüggő perek közös kihívásai.....	8
2.1.	A jogi személyek tagsági jogviszonyai szabályozásának helye a hatályos magyar jogrendszerben	8
2.2.	Perbeli legitimáció, peres felek	9
2.3.	A jogi személyben tagsági jogviszony fennállásának megállapítása	13
III.	Egyes specifikus perek	16
3.1.	Általános megállapítások	16
3.2.	Jogi személy tagjának kizárása	18
3.3.	A jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata a kialakult gyakorlat tükrében.....	20
3.4.	Egyéb jogalkalmazási kihívások	22
IV.	Javaslatok és lehetőségek a megoldás útján.....	27
4.1.	Általános megállapítások	27
4.2.	Szabályozási javaslat.....	29
V.	Zárszó	32

I. Előszó

A társadalom átalakulása, a gazdaság folyamatos fejlődése, az Európai Unió áruk szabad mozgása tekintetében tett erőfeszítései továbbá az egyesülési jognak az elmúlt évtizedekben való egyre stabilabb kialakulása a jogi személyek számának hatalmas ütemben való növekedését eredményezték, kétezertől kétezer-huszonháromig majdnem nyolcszáz ezerrel emelkedett a regisztrált vállalkozások száma¹. A hazai jogrendszernek a rendszerváltás óta folyamatosan alkalmazkodnia kellett ahhoz, hogy az alapvetően formakényszeren nyugvó jogi személyek rendszerét a rohamosan változó és növekvő igényeknek megfelelően tudja alakítani a globalizálódó világgal való lépéstartás érdekében.

A nem természetes személyek gazdasági szerepvállalása mindezekkel összefüggésben természetesen jogi alapokon nyugszik, hiszen azon túl, hogy jogképes², különböző jogszabályok az eltérő típusú ilyen entitások tekintetében különféle jogokat és kötelezettségeket határoznak meg, így például egyes esetekben a korlátozott felelősséget, amely a hitelezők igényei kielégítése útjában állhat, vagy a belső jogviszonyok sajátosságait, melyre jó példa a kültag-beltag egymáshoz és a jogi személyhez való viszonya. Mindezen rendelkezések ismerete és dogmatikai feltérképezése így alapjaiban véve kiegészítésül kell, hogy szolgáljon a gazdaság működésének kutatásához, hiszen a gazdasági berendezkedésre a szabályozás apró változásai is számottevő hatással bírhatnak. A jogi személyeket mint speciális elemeket tartalmazó jogviták eljárási szabályai ebben azért különlegeseek, hiszen ilyen tárgyú átfogó tanulmány még Magyarországon nem született korábban, jelenleg pedig ez a későbbiekben kifejtettek szerint elengedhetetlennek tűnik.

A jogi személyek számának ugrása természetszerűleg magával vonta a velük kapcsolatos jogviták számának az emelkedését is, amelyre a hatályos jogrendszer a legkülönbözőbb módokon, jogszabályokkal próbált meg adekvátan reagálni. A jogalkotó folyamatosan megoldandó probléma elé kerül a szabályalkotás terén, hiszen kérdésként merül fel hogy miképpen lehet a jogi személyeket mint speciális elemeket magában foglaló polgári pereket a lehető leggyorsabban, leginkább hatékonyan, továbbá a lehető legkevesebb kérdés hátrahagyása nélkül elbírálni. Az, hogy a jogi személyek egy peres eljáráson belül speciális elemeket képeznek vitán felül áll, hiszen nem csupán a külső jogaik és kötelezettségeik lehetnek egy pernek tárgya, hanem akár belső jogviszonyaik, és ezeken

¹ A gazdasági szervezetek összefoglaló adatai: Központi Statisztikai Hivatal; https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0001.html

² a Polgári Törvénykönyvről szóló 3:1. §

belül is – a teljesség igénye nélkül, hiszen a felsorolás a végletekig folytatható lenne – vagyoni, egyéb tagsági, tisztségviselési kérdéseik is.

Alapjaiban véve egyértelmű, és a magyar perrendtartás is kiemelt alapelvként kezeli a perek koncentrált lefolytatását és befejezését, hiszen a peres feleknek mindenképpen érdekében áll az, hogy jogaik és kötelezettségeik a lehető legkevesebb ideig képezzék vita tárgyát, amely a felek anyagi és társadalmi biztonságát megalapozza. A jogviták leginkább hatékony és koncentrált lefolytatása mindemellett nyilvánvalóan kiadásokat spórol mind a felek, mind az állam számára, így előnyös helyzetet teremt. A hatékony pervezetés okozta alacsonyabb perköltség továbbá lehetőséget nyújt olyan személyeknek is élni a bírósághoz fordulás alapvető jogával, akiknek vagyoni helyzete egy esetleges pervesztesség esetén nem tenné lehetővé a költségek megfizetését, azonban a személyes költségkedvezmények igénybe vételéhez mégis túlságosan jó anyagi és társadalmi körülményekkel rendelkeznek³. A perköltségek állam és peres felek számára megterhelő mivoltát alátámasztja továbbá, hogy jelen tanulmány készültekor jogalkotói szinten folyamatban van a peres illetékek emelésének kidolgozása, amelynek elfogadása rövid időn belül várható, így az igazságszolgáltatás állami többletköltsége újfent a bíróságokhoz fordulóknál fog végső soron realizálódni. A leírtak tehát felvetik annak szükségességét, hogy az olyan perekben, amelyekben a költségkedvezmények igénybe vétele nehézkes, vagy a felek nem természetes személy mivolta okán csupán részben lehetséges – hiszen számukra csupán az illetékre kiterjedő részleges költségfeljegyzési jog engedélyezhető – így kiemelten a jogi személyek jogviszonyaival összefüggő perek esetében a perkoncentráció és a per lefolytatásának egyszerűsége különböző aspektusokban felülvizsgálatra kerüljön annak céljával, hogy egyrészt a bírósághoz fordulás a lehető legszélesebb körben az elméleti lehetőségen túl a gyakorlatban is biztosított legyen, másrészt pedig a már perbe vitt jogok és kötelezettségek elbírálása a lehető leggyorsabban és leginkább egyértelműen megtörténhessen, amely az általános jogbiztonságot és az állami igazságszolgáltatásba vetett állampolgári hitet és bizalmat is növelheti.

Jelen tanulmány hipotézise szerint a jogi személyeket, mint speciális elemeket tartalmazó polgári perek szabályozása a jelenlegi társadalmi és jogszabályi környezetnek már nem felel meg, erőteljesen hiányos és átláthatatlan, ez azonban a következőkben a joggyakorlat lehetőleg szélesebb feltárásával vizsgálatra kerül. A kutatás módszertanát tekintve az eseti döntések tematikus, csoportosított módon, a bennük szereplő

³ lásd bővebben: a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény 5. – 11. §§

kulcsfogalmak azonosításával, mindemellett pedig egymással komparatív módon is elemzésre kerülnek, egyes döntések pedig esettanulmányokként is megjelennek a dolgozatban. A statisztikai vizsgálat inkább a kérdésfeltevésekben és a probléma első körben történő azonosításában jelenik meg. Mindezek mellett elengedhetetlen a jogszociológiai elemzés használata is, hiszen a tanulmány a tárgyat képező joggyakorlat társadalmi hatását érinti, a hipotézis kérdéseken keresztül történő tesztelése és a *de lege ferenda* javaslatok legfőbb célja az olyan innovatív megoldás kidolgozása amely a fentebb megjelölt problémákat országszinten orvosolni lehet képes. A kutatás írott és internetes szakirodalom, statisztikák és jogszabályok áttekintésével valósul meg, mesterséges intelligencia nem kerül használatra.

A tanulmány elején feltett legnagyobb kérdés az, hogy megfelelő-e a jelenlegiekben a tárgykör szabályozása, vagy kisebb, esetleg nagyobb mértékű módosítások váltak szükségessé. A módosítások elengedhetetlenségének észlelése esetén további válaszok szükségesek annak tekintetében, hogy léteznek-e már a mostani jogszabályok között olyan rendelkezések, amelyek csupán egységesítésre szorulnak, vagy valóban új rendelkezéseket kell-e lefektetni. Az új szabályok jogszabályba iktatásakor arra is érdemes figyelemmel lenni, hogy azok polgári perrendtartásról szóló törvénybe beilleszthetők-e, igenlő válasz esetén ugyanis kézenfekvő a jelenlegi általános szabályok közül a jogi személyekkel összefüggő bizonyos pereket kiemelni, és azokat különleges perekként szabályozni. A másik lehetőség egy teljesen különálló törvény megalkotása, amelynek lehetősége szintén górcső alá vételre kerül, azzal, hogy a vizsgálat körébe a már most elfogadott, azonban hatályba még nem lépett törvények módosítása is lehetőséget képez.

A dolgozat tehát a jogi személyeket mint speciális elemeket magában foglaló magyar polgári perjog gyakorlatán keresztül igyekszik választ találni arra, hogy a jogi személyek képeznek-e olyan perjogi jogalkalmazási problémát, hogy azokat a polgári perrendtartás általános szabályaitól eltérően az egységesség, az átláthatóság és az igazságszolgáltatáshoz való kiterjedtebb társadalmi hozzáférés céljából valamilyen formában különleges perekként kell szabályozni.

I. Bevezető gondolatok

1.1. A Pp. által szabályozott pertípusokról általánosságban

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp., új Pp.) a polgári perrendtartás hatálya alá tartozó összes eljárás – tehát azok, amelyek kérelemre induló, törvényben szabályozott bírósági eljárások, amelyeknek célja magánjogi jogviták végleges eldöntése – tekintetében bevezette az új alapelvi fejezetet. Az alapelvek között megtalálható a rendelkezési elv, a perkoncentráció elve, a felek eljárástámogatási és igazmondási kötelezettsége, a jóhiszeműség elve, valamint a bíróság közrehatási tevékenysége. Ezen alapelvek adják a polgári perrendtartás alapköveit, amelyre minden eljárás során szükséges tekintettel lenni.

A Pp. azonban nem csak az alapelveket szabályozza általánosságban. A törvény hatályából kiderül, hogy a polgári per egyfajta háttérjelleggel hordoz, abban az esetben alkalmazandó, amennyiben a törvény más szabályok alkalmazását nem rendeli, megkerülve ezzel azt a kötelezettséget, hogy a jogalkotónak minden, a Pp. hatálya alá tartozó ügytípust, pertípust külön nevesítenie legyen szükséges. Ez azt eredményezi, hogy a polgári peres útra terelt ügyek skálája valójában talán a magyarországi peres eljárások közül a legszélesebb. A Pp. értelmében főszabály szerint az elsőfokon eljáró, hatáskörrel rendelkező bíróság a törvényszék így például a jelen tanulmányban megjelenő jogi személyekkel összefüggő perek legnagyobb része beletartozik a jogi személyek alapításával és törvényes működésével kapcsolatos, a jogi személyek és tagjaik, volt tagjaik közötti, illetve a tagok, volt tagok egymás közötti, a tagsági jogviszonyon alapuló, vagy a jogi személy tagjának és képviselőjének a tagsági, illetve képviseleti jogviszonyán alapuló felelősségével kapcsolatos perek körébe, amelyekre kivétel alóli kivételként a törvényszék hatáskörét állapítja meg a jogszabály.

A Pp. mindezekon felül általános jelleggel határozza meg a perbeli jogképességgel érintettek körét is, bár itt már láthatjuk, hogy ezen rendelkezéshez több kiegészítő szabályozás is megtalálható a magyar jogi környezetben (lásd pl.: társasházak, sajtószerkesztőségek, üzemi tanácsok, szakszervezetek).

Látható a fentiek alapján, hogy a Pp. általános jelleggel fektet le szabályokat a polgári peres eljárások összessége tekintetében. Kiemelendő ebben, hogy a Pp. több nemperes eljárásra irányadó jogszabály háttereként is értelmezendő, így alkalmazási köre rendkívül tág.

1.2.A különleges perek szabályozásának indokai, a különleges perek dogmatikai fogalma

Első körben megállapítható, hogy a különleges perek, amelyeket a Pp. különleges eljárások cím alatt definiál, rendezőelvek alapján kerültek elhelyezésre a perjogi kódexben. Nagy Adrienn szerint ezen különleges eljárások legfőképpen „a perben érvényesített igény alapjául szolgáló életviszonyok sajátosságai, a közérdek, vagy a különös méltánylást érdemlő magánérdek”⁴, okán kerülnek az általános szabályok közül kiemelésre. Nagy Adrienn ezen okok közé sorolja még az eljárás gyorsítását (amely a jegyző birtokvédelmi határozatának megváltoztatásánál vagy a sajtóhelyreigazítási pernél különösen megjelenik), továbbá a jogvita elbírálásához szükséges szakértelem biztosítását.

A törvényből kitűnik, hogy a külön eljárásoknak külön egységes közös szabályai nincsenek, ekként a Pp. általános szabályai szolgálnak, azonban egyes fejezetek az azokban foglalt pertípusokra állapítanak meg az általánostól eltérő, ám a teljes fejezetre irányadó szabályrendszereket, így kifejezetten a személyállapoti, a származási, a szülői felügyeleti és kapcsolattartási, a személyiségi jogi, valamint a munkaügyi perek esetében rendelkezik úgy a kódex, hogy nem csupán a pertípust, de külön szabályrendszert is kiemel.

Megállapítható továbbá az is, hogy különleges perek nem csupán a Pp. rendszerében kerültek szabályozásra, amely a hatályos szabályozás szerint dogmatikai tekintetben ezeket különleges polgári peres eljárásokká nem teszi, azonban mégis külön szabályok vonatkoznak ezekre. Említést érdemel az egyéb jogszabályok közül a Cstv.⁵, amely a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perrel összefüggésben tartalmaz eljárási szabályokat, a Ctv.⁶, amely a nem civil szervezeti formában működő jogi személyekkel összefüggő pereket a Ptk.⁷-val karöltve foglalja magában, ideértve a speciális eljárási rendelkezéseket is, illetve a Cnytv.⁸, amely az előbb meghatározottakat a civil szervezetekre nézve tartalmazza.

Összességében látható, hogy a jogi személyekkel összefüggően rendkívül sok egyéb, a Pp. -n kívüli szabályozás tartalmaz eljárási rendelkezéseket, amelyeket a jogalkalmazónak szem előtt szükséges tartania. Ennek okán valóban felmerülnek a tézisben megfogalmazott kérdések, hiszen a jelen hatályos helyzet dogmatikai problémákat is felvet.

⁴ Nagy Adrienn: A különleges perek szabályozása az új Pp. tervezetében – 1. rész; Jogászvilág; <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-kulonleges-perek-szabalyozasa-az-uj-pp-tervezeteben-1-resz/>; 2016. október 1.

⁵ a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény

⁶ a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény

⁷ a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

⁸ a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény

Mindezekkel összefüggésben jelen tanulmány szempontjából szükséges áttekinteni a különleges polgári perek fogalmát többféle aspektusban. Kiemelendő, hogy a különleges perek tekintetében a magyarországi szakirodalom a már említett különleges eljárások fejezetről (valamint ennek régi Pp. szerinti elődjéről) szól, azonban azon túl nem terjeszkedik. Pribula László tanulmánya⁹ a kérdésben kimondja, hogy „egy különleges per kivételes bevezetése leggyakrabban a jogrendszer egészét átható koncepcionális változás eredménye,” Nagy Adrienn¹⁰ szerint a Pp. általános rendelkezéseitől való eltérést csak a Pp. különös eljárások címe jelent. Völcsy Balázs egyes pereknek a különleges mivoltával azt is indokolja, hogy azon perekben „peres eljárásra jellemző általános alapelvek nem, illetve jelentősen eltérő tartalommal érvényesülnek”¹¹.

A fentiekből kitűnik, hogy a különleges perekről csupán egy-egy különleges perről szóló értekezés közben esik szó, az önállóan tudományos érdeklődésre mindeddig nem tett szert. Jelen dolgozat tekintetében így mindenekelőtt a különleges polgári perek fogalmának körülírása az első lépés annak vizsgálatakor, hogy a jogi személyekkel összefüggő, vizsgálatra kerülő peres eljárásokat szükséges-e a Pp. szerinti különleges perekként szabályozni.

A szakirodalom álláspontja a fent kifejtettek értelmében egységes abban a kérdésben, hogy jelen állás szerint a különleges polgári peres eljárások közé csupán a Pp. alapján különlegesként kiemelt eljárások sorolandóak. Felveti ez azonban a kérdést, hogy mi történik abban az esetben, amennyiben a Pp. -n kívüli más jogszabály állapít meg speciális rendelkezéseket egy-egy pertípusra, egy-egy pertárgy kérdésében indult perre nézve, és akár a különleges szabályok a Völcsy Balázs által megfogalmazottak szerint felülírják az alapelveket is.

Jelen tanulmány tekintetében tehát a fentiekre tekintettel a különleges polgári peres eljárások közé sorolja a Pp. hetedik részében felsoroltakat, azonban minden olyan más polgári pert is, amelyre nézve a pertárgy illetve más jellemző okán egyéb jogszabály az alapelveket vagy az általános szabályokat felülíró rendelkezést tartalmaz.

⁹ Pribula László: A sajtó-helyreigazítás új perrendi koncepciójának jogalkalmazási kihívásai in: Jogtudományi Közlöny; 2018/10.; 423-432. oldal.

¹⁰ Nagy Adrienn i.m.

¹¹ Völcsy Balázs: A szülői felügyeleti jog megszüntetésének perjogi kérdései és a családjogi felróhatóság in: Családi Jog; 2017/2.; 32-38. oldal.

1.3. A jogi személyek jelenléte a hatályos polgári perrendtartásban

A hatályos Pp. csak általánosságban határozza meg a jogi személyek alapításával és törvényes működésével összefüggő pereket, a többi perjogi szabályt a Ctv., a Ptk., valamint a Civil tv. tartalmazzák.¹² Ezen kategóriába tartozik „a kérelemnek helyt adó cégbírószági bejegyző vagy változásbejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti per, a cégalapítás érvénytelenségének megállapítása iránti per, a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének, hatálytalanságának vagy létre nem jöttének megállapítása iránti per, a jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata iránti per, a gazdasági társaság és a szövetkezet tagjainak kizárása iránti per, a gazdasági társaságban történő befolyásszerzéssel kapcsolatos per, a társaság tartozásaiért korlátozott felelősséggel tartozó tag vagy részvényes felelősségének korlátlanra minősítése iránti per, valamint a cégnek nem minősülő szervezetek ellen a törvényességi felügyeletet, törvényességi ellenőrzést gyakorló szerv által indított per.”¹³

Már első ránézésre érdekesnek hat, hogy a Pp. ebben a meghatározási körben mind a Ptk. szerinti gazdasági társaság, társaság, mind a Ctv. szerinti, ennél lényegesen tágabb cég fogalmakat használja. Ennél is érdekesebb azonban, hogy a Pp. saját definíciót is alkot, a 7. § (1) bekezdés 6. pontjában, mégpedig a gazdálkodó szervezet kapcsán került bele olyan taxatív felsorolás, amely a Ctv. szerinti cégfogalomnál is tágabb kört ölel fel, hiszen a nem gazdasági tevékenység céljára létrejött jogi személyt (pl.: alapítvány), valamint jogi személyiséggel alapjaiban véve nem rendelkezőt (egyéni vállalkozó) is sorol ide. Külön kiemelendő mindezek mellett, hogy a Pp. ezen különleges definíciót csupán kétféle helyen alkalmazza, az eljárni jogosultak meghatározása körében, valamint a perek egyesítésének egy speciális esetét létrehozva.

A jogi személyekkel összefüggő összes lehetséges pertípust a Pp. külön, taxatív felsorolásban nem is nevesíti, - az életviszonyok változatossága okán ez nem is lenne lehetséges – csupán a bíróságok hatáskörének meghatározásakor lehetséges ezekkel a perjogi kódexben találkozni, amely körben kifejezetten nagy volument elérni képes eljárások kifejezetten – pertárgyértéktől függetlenül – a törvényszék hatáskörébe tartoznak, mint például a tagsági jogviszonyon alapuló perek, amelyek egy biztosító egyesület, vagy más, széleskörű tagsággal rendelkező jogi személy esetében kifejezetten magas

¹² Éless Tamás- Völcsy Balázs: A Polgári Perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja III/III. Első rész II. fejezetin: Varga István (szerk): A Polgári Perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja III/III.; Budapest: A HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.; 2018.

¹³ Pp. 7. § (1) 9.

pertárgyértékű, személyi és tárgyi keresethalmazatot is magában foglaló, bonyolult megítélésű perré képes válni.

Összességében elmondható, hogy a jogi személyek jelenléte a polgári perjogi kódexben és a polgári perrendtartás egészében ugyan fellelhető, azonban a szabályozás egységessége kifejezetten hiányzik. A fogalomhasználat időnként okot adhat dogmatikai kérdésekre, vitára, továbbá egyes meglévő definíciók olyan hatást keltenek, mintha azok véletlenségből kerültek volna a mostani helyükre.

A jogi személyekkel összefüggő olyan perek, amelyekben a jogi személy nem csupán fél, hanem a per kimenetele a jogi személy létezését, működését, tagságát, más nyilvántartási illetve nem nyilvántartási adatait érintő tényét befolyásolni képes, tehát külön perjogi szabályokkal kiemelve nincsenek a hatályos magyar jogrendszerben.

II. A jogi személyek tagsági jogviszonyaival összefüggő perek közös kihívásai

2.1. A jogi személyek tagsági jogviszonyai szabályozásának helye a hatályos magyar jogrendszerben

A korábban is említettek szerint a magyar jogrendszerben a jogi személyek szabályozásának alapját az új Ptk. adja, amely önállóan rendelkezik a jogi személyek általános szabályairól harmadik könyve első részében. A Ptk. ezen része egységes magánjogi szemlélettel¹⁴ kezeli a leginkább lényeges garanciális szabályokat a területen, hiszen ezeket általánosságban véve, minden jogi személy tekintetében fogalmazza meg, függetlenül attól, hogy az gazdasági társaság, egyesület, alapítvány vagy más, ezeknél speciálisabb jogi személy. Szükséges elkülöníteni ettől azonban egyes közjogi jogi személyeket, amilyen példának okáért a költségvetési szerv¹⁵, hiszen ezeknek akár a létesítését, irányítását, szerkezetét is meghatározhatja egyéb jogszabály, így például a költségvetési szerv nem alapítható bárki által szabadon, a szervezetét és működési szabályait a létrehozói nem állapíthatják meg szabadon, azonban vannak olyan tevékenységek (pl.: helyi önkormányzat által végzett járóbeteg-ellátás¹⁶), amelyet egyéb

¹⁴ dr. Zalavári György- dr. Sándor Géza Árpád: Átfogó reform a jogi személyek nyilvántartására; <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/atfogo-reform-a-jogi-szemelyek-nyilvantartasara/>; (letöltés dátuma: 2024.10.02.)

¹⁵ az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 7. § (1)-(2)

¹⁶ az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 152. § (4)

társasági formában nem lehet megvalósítani, itt nem csupán a formakényszer (csak törvény által ismert jogi személy alapítható Magyarországon), hanem kifejezetten jogi személy típusára irányuló kényszer is érvényesül.

Amellett, hogy a fenti ismertetés csupán példálózó jellegű, kiemelendő, hogy jelen dolgozatnak nem képezi tartalmi elemét a kifejezetten speciális, „közjogi” jogi személyek, továbbá az egyesülés vizsgálata. Általánosságban a jelen dolgozatban a „magánjogi” jogi személyek, így Ptk. szerinti és a Ptk. által szabályozott gazdasági társaságok, egyesületek, alapítványok és szövetkezetek kapnak helyet, amellett, hogy említésre kerülnek a társasházak, a szakszervezetek és eshetőlegesen jelleggel erdőbirtokossági, továbbá egyéb társulatok.

A magánjog területén a jogi személyek jelenléte több szempontból is kettő részre osztható. A gazdasági társaságok tagságára irányadó szabályokat a Ptk.-n kívül a Ctv., amíg civil szervezetek tagságára irányadókat – szintén a Ptk.-n kívül a Civil tv., valamint a Cnytv. tartalmazza. A felosztás megvalósítható a jogi személyek anyagi jogi és az azokkal összefüggő eljárási szabályok között is, azonban ez ilyen éles elhatárolást már nem képez. A Ptk., ahogyan a Ctv. és a Cnytv. is kifejezetten sok eljárási szabályt tartalmaz anyagi jogi rendelkezések mellett, miközben Pp. a jogi személyekkel összefüggő perekre nézve csupán általános eljárási szabályrendszerként funkcionál. Érdekesség, hogy amíg egy egyéb, különleges per esetén, például a személyiségi jogi, illetőleg a személyállapoti perek kapcsán a Pp. a perjogi rendelkezések nagy részét egységesen összefoglalja, egyéb jogszabályok mint Ptk., ezen felül példának okáért a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet esetlegesen a perindítási jogosultságot vagy egyéb egy-egy rendelkezést adnak, addig a jogi személyek kapcsán az egységesség semmilyen formában nem valósul meg – hiszen az irányadó jogszabályok sem azonos definíciókat alkalmaznak a fentebb leírtak szerint.

2.2. Perbeli legitimáció, peres felek

„A keresetőségi jog mint perindítási jogosultság (perbeli legitimáció) a fél és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra vonatkozik, vagyis arra: a felperest megilleti-e, és éppen a felperest illeti-e meg a keresettel érvényesített jog az alperessel szemben; hiánya a kereset érdemi elutasításához vezet.”¹⁷ Ezen – egyébként közismert, azonban a Kúria által

¹⁷ BH 2020.7.208: A Kúria Pfv.I.21.212/2019/9. számú határozata

hivatalosan is a közelmúltban lefektetett – alapvető érvényességű szabállyal összefüggésben szükséges vizsgálni azt, hogy a jogi személy és tagjai közötti perekben kinek van lehetősége kivel szemben pert indítani, valamint ezen rendelkezéseket mely jogszabályok tartalmazzák illetve ez miből vezethető le.

A Ptk. 3:1. § szerint „a jogi személy jogképes, jogai és kötelezettségei lehetnek.” A Pp. 33. §-a ehhez fűződően kimondja, hogy „a perben fél az lehet, akit a polgári jog szabályai szerint jogok illelhetnek és kötelezettségek terhelhetnek.” Ebből adódóan a jogi személyek tekintetében a perbeli jogképességgel nem lehet(ne) gond. Problémát jelent azonban amennyiben egy gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnt, hiszen ebben az esetben jogai és kötelezettségei nem lehetnek a továbbiakban, így polgári per alanyává sem válhat. A társaság (Ctv. szerinti fogalommal: cég) azonban nem „menekülhet el” perből jogutód nélküli megszűnéssel, hiszen ennek szigorú szabályai vannak. A jogutód nélküli megszűnés legáltalánosabb esete, a végelszámolási eljárás például nem fejezhető be a Ctv. 95. § (4) bekezdése alapján a „ha céggel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. A végelszámolás befejezésére csak akkor kerülhet sor, ha az adott eljárás megszűnt, vagy a cég a fél személyében bekövetkező változás miatt az eljárásnak többé nem alanya.” Az egyszerűsített végelszámolás szintén nem opció, hiszen a Ctv. 115/A. § (1) bekezdés a) pontja szerint hitelező által vitatott igény miatt indított peres eljárás esetén kötelező áttérni végelszámolási eljárásra, ahol pedig érvénybe lép a korábbi rendelkezés.

Fizetéseképtelenség esetén kiemelendő az is, hogy a Kúria kimondta, a bíróság passzív perbeli legitimációval képes megállapítási kereset alapján ellátni a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjét. A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. § (1) bekezdése szerinti „megállapítási perben meghatározott összeg erejéig a felszámolási eljárás befejezése utáni marasztalási perben léphetnek fel a hitelezők ki nem egyenlített követelésük erejéig a vezető tisztségviselővel szemben.”¹⁸ Lényeges kiemelni ebben a körben, hogy nem kizárt a jogi személy (nem vezető tisztségviselő) tagjának egyben hitelezői minősége, hiszen – akár a tagi kölcsön bonyolult szabályozásától eltekintve is – lehetnek olyan szerződéses jogviszonyok, amelyben a társaság adós, amíg a társaság egyik tagjának hitelezői igénye keletkezik, amelyet akár fenti lehetőséget igénybe véve a feltételeknek megfelelő vezető tisztségviselővel szemben is érvényesíthet – akár akkor is, amikor azt a társasággal szemben már nem tudná (hiszen jogutód nélkül megszűnt)

¹⁸ BH 2022.3.78: Kúria Gfv.VI.30.010/2021/5. számú határozata

vagy akkor is, amennyiben a társaságnak nem volt elég vagyona a követelés felszámolási eljárásban való kielégítésére.

Összességében, a gazdasági társaság mindaddig peres fél lehet, amíg jogképessége fennáll, utána pedig a helyében a vezető tisztségviselő egyes esetekben rendelkezhet perbeli legitimációval.

Amíg a társaság önállóan perelhet és perelhető a jogviszonyok széles skálájából eredő jogviszonyok és jogviták körében, addig a tag tagi minőségében a társasággal szemben tud fellépni. A tagság megítélése azonban minden szempontból érdekes. Egyesületek körében – éppen keresetösségi jog kérdésében – a Kúria megállapította, hogy „az egyesület pártoló tagja tagsági jogviszonyának a létrejötte (a közgyűlési döntés a tagfelvételi kérelem elfogadásáról) abban az esetben is megállapítható, ha az arra utaló egyéb körülmények (a gyakorolt tagsági jogok és egyéb körülmények mellett) a bizonyítási szükséghelyzet fennállása ezt alátámasztja”¹⁹, tehát a tag a tagsági jogviszonya bizonyításában esetenként akár bizonyítási szükséghelyzetre is hivatkozhat. Szintén civil szervezetek tekintetében állapította meg elvi élel a Kúria, hogy „a tagsági viszony helyreállítására irányuló kereset teljesítésére a bíróságnak nincs lehetősége, ha az azzal kapcsolatos határozatot határidőben nem támadták meg, illetve az ügyesség nem nyújtott be keresetet a törvényességi ellenőrzés keretében. Ez következik a civil szervezetek autonómiájának alapelvéből.”²⁰

A Kúria gazdasági társaság ügyében precedensértékkel mondta ki, hogy a tagnak a társasággal szemben indított perében, amennyiben az a társaság által kötött szerződés érvényességét érinti, „a tagsági jogviszonynak, ha az egyébként megalapozott jogi érdeken alapszik a per során mindvégig fenn kell állnia.”²¹ A döntést támasztja alá a korábbi Legfelsőbb Bíróság máig hivatkozott ítélete is, amely szerint „az eljáró bíróságnak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, a felperesnek jogi érdeke fűződik-e a perindításhoz, és csak ennek megléte esetén vizsgálendő, hogy fennállnak-e a megállapítási kereset előterjesztésének feltételei. A jogi érdekek a per során végig fenn kell állnia”²². Volt tag tehát nem indíthat pert a társasággal szemben szerződés érvényessége tárgyában, továbbá a pert indított tag jogviszonyának a per folyamán fenn kell állnia – hiszen ilyen esetekben erre alapozott a jogi érdeke.

¹⁹ BH 2022.9.243: Kúria Gfv.VI.30.252/2021/6. számú határozata

²⁰ A Kúria Pfv.21419/2016/3. számú precedensképes határozata

²¹ A Kúria Pfv.21004/2016/4. számú precedensképes határozata

²² BH 2011.12.340: Legf. Bír. Pfv. VI. 20.162/2011. számú határozata

További érdekességet képez, hogy a civil szervezettel összefüggő egyéb jogviták kapcsán a tagsággal rendelkező civil szervezet tagjai keresetindítási joggal rendelkeznek-e a megszűntnek nyilvánító döntés elleni jogvitában. Tekintettel a tényre, hogy a kérdés megválaszolása alapjául szolgáló ügyben a civil szervezet speciális, nevezetesen vadásztársaság, a döntés pedig egy közigazgatási, vadászatra jogosultsági nyilvántartásból való törvény, így egyazon döntés abban is kifejezetten érdekes válasszal szolgál, hogy a civil szervezet tagjának jogos érdeke felmerülhet-e a civil szervezettel szemben alkalmazott közigazgatási szankció kapcsán, tehát lehetséges-e egyfajta áttörés a civil szervezet, mint önálló jogképességgel rendelkező jogi személy jogosultságai és a tagok származtatott jogosultságai között. A Kúria szerint ilyen ügyben „a vadásztársaság nyilvántartásból törlése (valójában nem a bírósági, csupán egy hatósági jogosultsági nyilvántartásból való törlésről van szó – szerk.) esetén vizsgálni kell a vadásztársaság vagy a vadásztársaság tagjai is rendelkeznek-e perindítási jogosultsággal. Ennek a vizsgálatnak a lefolytatása nélkül a keresetlevél elkésettsége nem bír jelentőséggel, mivel a perindítási jogosultság hiánya esetén az elkésettség nem értelmezhető, a perindítási jogosultság hiányának vizsgálata megelőzi a keresetlevél elkésettségének a kérdését.”²³ A Kúria döntésének az elsőfokot új eljárásra utasító része indokolásában kiemeli továbbá, hogy az eljárásban a jog vagy jogos érdek és még a közvetlenség is fennállhat ilyen esetben, azonban az az elsőfok által mindenképp előtt, a perbeli legitimáció körében vizsgálandó – dogmatikai tekintetben felülírva ezzel valójában a jogképes jogi személyhez, és nem tagjaihoz kötődő jogosultságokat, így valahol a teljes önálló jogi személyiség kérdését is, a civil szervezet tagjainak közvetlen érintettsége ugyanis egy, a polgári jogi társasági szerződéshez²⁴ hasonló helyzetet hozna létre.

Összességében véve tehát látszik, hogy a jogi személyek perbeli jogképessége egészen jogutód nélküli megszűnésükig megtartott, valamint jogutód nélküli megszűnésüket követően is fennállhatnak olyan esetek, amikor helyettük a vezető tisztségviselő – esetlegesen a végelszámoló – passzív perbeli legitimációja fennáll. Az is megállapítható azonban, hogy az erre irányadó szabályok rendkívül széttagoltan, egy-egy jogszabályban csaknem „elrejtve” találhatók meg, dogmatikailag és fogalmilag nem egységesek, amely a jogalkalmazás szempontjából nehézkes, akár kérdéses eseteket vethet fel. A tag aktív – vagy akár passzív – perbeli legitimációja egyrésztől múlik a tagsági jogviszonyon, valamint még az egykor fennállt tagsági jogviszony sem minden esetben elegendő a jogi érdek

²³ A Kúria Kpkf.39496/2021/2. számú precedensképes határozata

²⁴ Ptk. 6:498. §

megállapításához olyan tárgykörökben, ahol ez szükséges. Vannak azonban olyan fellelhető bírósági döntések is, amelyek a polgári jog jogi személyekre irányadó szabályozási rendszerének dogmatikai alapjait helyezik kétség alá perjogi szempontokra tekintettel.

A jelen alcímben foglaltak megalapozzák annak a szükségességét, hogy mindezek egy egységes – akár a Pp. -t értve ez alatt, akár egy azon kívüli, de a Pp. által utaló jogi norma útján nevesített – jogszabályban meghatározásra kerüljenek, a joggyakorlat által már időközben kidolgozott szabályszerűségek benne foglalásával.

2.3.A jogi személyben tagsági jogviszony fennállásának megállapítása

A tagsággal rendelkező gazdasági társaságok és egyéb jogi személyek esetében induló pereknek gyakran előkérdése a tagsági jogviszony fennállása, hiszen a leginkább általános és igénybe vehető jogorvoslat egy jogi személy működése körében a jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata²⁵, amelyről később a kérdéskör terjedelme okán bővebben lesz szó. Egyéb jogorvoslatok, így például a kógens kisebbségvédelem eszközei²⁶ is csupán a tagoknak állnak rendelkezésére, hiszen egyrészt jogszabály így rendelkezik, másrészt ezekhez nekik fűződhet jogi érdekük.

A tagság fennállta azonban kifejezetten kérdéses lehet amennyiben például a tag (akár jogszabálysértően) kizárásra került vagy a tagnak a nyilvántartásba történő bejegyzése vagy a tagjegyzékbe való felvétele eredetileg sem történt meg. Lényeges, hogy jelen kérdésnél a tagsággal rendelkező gazdasági társaságokat (ahol a tagságot közhiteles nyilvántartás, a cégjegyzék tanúsítja) és a civil szervezeteket (ahol a tagság a tagjegyzékben kerül csupán feltüntetésre, közhiteles nyilvántartásban nem) pont az említett különbség okán elkülönülten szükséges vizsgálni.

A Kúria ítéletében²⁷ precedensértékkel mondta ki, hogy „a tagsági jogviszony fennállásának megállapítása iránt nincs helye megállapításra irányuló kereset előterjesztésének.” A Kúria ezen döntése alapjául szolgáló ügyben a tag a korlátolt felelősségű társaság alapításakor meghatározott, rá eső törzsbetét összegét, így készpénzt és nem pénzbeli vagyoni hozzájárulást nem szolgáltatotta a meghatározott határidőig a társaság részére. Ugyanebben a döntésben a Kúria elhatárolta az ilyen esetekre irányadó megszűnés eseteit, valamint azok módját is, amelyek szerint „a tagsági jogviszony abban az esetben szűnik meg ex lege, ha a tag az ügyvezető felszólítására egyáltalán nem teljesíti a vagyoni

²⁵ Ptk. 3:35 – 3:37. §§

²⁶ Ptk. 3:103. – 3:106. §§

²⁷ A Kúria Gfv.30386/2021/5. számú precedensképes határozata

hozzájárulási kötelezettségét. Ez esetben az ügyvezetés közlése a tagsági jogviszony megszűnéséről nem minősül társasági határozatnak. Ha a tag a felszólítás alapján teljesít, azonban azt a társaság nem fogadja el, és erről "tájékoztatja" a tagot, e döntés társasági határozatnak minősül, ami társasági határozat felülvizsgálata iránti perben támadható.”

A perrel érintett esetben a felperesnek a felszólításra való felhívást követő teljesítését a társaság – a levélbeli tájékoztatóban foglalt, mérlegelési körbe utalt indokok szerint – nem fogadta el, a tag üzletrészét árverésre bocsátás módján értékesítette. A volt tag megállapítási keresetet terjesztett elő, amelyben kérte, hogy a bíróság a kötelezettsége teljesítését és a tagi jogviszonya továbbra is való fennállását állapítsa meg.

A Kúria a következő indokokat hozta fel a megállapítási kereset elutasítása, valamint a továbbiakra nézve történő kizárása mellett: elsődlegesen, a társaság határozatával – hiszen ez ebben az esetben nem ex lege megszűnésnek, hanem a társaság határozatának minősül – szemben hatályon kívül helyezési pernek lett volna helye törvényi határidőn belül. Másodlagosan – még erre irányuló kereset esetén sem – veheti magához a bíróság a szolgáltatott vagyoni hozzájárulás megfelelőségének vizsgálatára a társaságnak meglevő mérlegelési jogkörét, csupán a tagság megszüntetéséről szóló határozatot helyezheti hatályon kívül annak jogszabálysértő mivolta esetén. Mindezek okán a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a megállapítási per speciális feltételei egy ilyen esetben nem állnak fent, hiszen egyrészt létezett egyéb jogorvoslat, másrészt a sérelem orvoslására közvetlenül nem alkalmas.

Látható tehát, hogy a jogviszony fennállása megállapítása iránti per feltételei, tehát hogy a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása érdekében szükséges, és a jogviszony természeténél fogva vagy a kötelezettség lejártának hiányában vagy valamely más okból marasztalás nem kérhető, nem alapvetően nem áll fent a jogi személyek – különösen tagsággal rendelkező gazdasági társaságok – esetében, csupán a fent ismertetett esetben volt ez így. A másodfokú bíróságnak azon érvelését, miszerint a tagság meg nem szűntének, így fennállásának megállapítása a felperes jogai megóvására azért nem alkalmas, mivel az üzletrész tekintetében tagváltozást már bejegyezték, és ennek a megváltoztatását a bíróságnak a kereseti kérelemnek hely adó döntése nem eredményezhetné, a Kúria azonban nem ismételte meg. Véleményem szerint, kiindulva abból, hogy az üzletrészhez kapcsolódó jogok és kötelezettségek a társasággal szemben az üzletrész átruházásától számítva illetik meg a tagot, nyilvántartásba vételtől függetlenül²⁸,

²⁸ Ptk. 3:169. § (1) - (2)

így amennyiben a bíróság az üzletrész alapján fennálló tagságot megállapíthatja, abban az esetben, amennyiben a kérelem tartalmazza azt is, hogy a bíróság in integrum restitutiot rendeljen el, mindezt nyilvánvalóan abban az esetben, amennyiben az üzletrész értékesítése jogszabályba ütközött, kiindulva abból, hogy a közhiteles nyilvántartásokba jogellenesen került tények és tulajdonosok bejegyzésének későbbi törlése még jóhiszemű szerzés esetén sem példa nélküli, hiszen az ingatlan-nyilvántartás esetén is van erre korlátozott ideig lehetőség. Fentieket összefoglalva a Kúriának azon precedensértékű megállapítása, miszerint „a tagsági jogviszony fennállásának megállapítása iránt nincs helye megállapításra irányuló kereset előterjesztésének”, semmilyen esetben nem lehet perjogi szempontból ilyen egyszerűséggel eldönthető, mindenképpen szükséges hozzá a perben felmerülő anyagi jogi alap vizsgálata. Ezen ügy is azt mutatja, hogy az eleve bonyolult anyagi jog a szétszórt, nem egységes perjoggal vegyítve problémát képes okozni a jogalkalmazás számára.

Az egyesületek tekintetében valamivel megengedőbb a bírói gyakorlat, hiszen az egyesületek tagságának szabályozása nem kötődik üzletrészhez, illetőleg más forgalomképes vagyoni jogosultsághoz, továbbá a korábban említettek szerint nincsen szükség a tagság közhiteles nyilvántartásban való feltüntetésére sem. A korábban már érintőlegesen említett, a Kúria Gfv.VI.30.252/2021/6. számú határozata klasszikus példa olyan esetre, amelyben a tagsági jogviszony fennállta a pernek nem kérelemben megjelölt tárgya, azonban a keresetindítási jog meglétének eldöntése szempontjából egyértelműen előkérdése. Az alperes egyesület egyik pártoló tagja a felperes. A pártoló tag különleges jogállású, hiszen – ezen egyesületben – időnként köteles vagyoni hozzájárulást teljesíteni az egyesület számára, ám a továbbiakban az egyesületi alapszabály szerint az egyesület szolgáltatásaiból részesülhet. A felperes a felvételekor készült jegyzőkönyvből példányban bár nem részesült, azonban évekig teljesítette a kötelezettségeit. A közgyűlés három évvel később az ő pártoló tagságát arra hivatkozással mondta fel, hogy tagdíjat illetve hozzájárulást az adott évre elmulasztott megfizetni, továbbá vadászati szabályokat szegett meg.

Az elsőfokú bíróság a kérelemnek helyt adott (a határozatot hatályon kívül helyezte), a másodfokú bíróság viszont – mivel a felperes tagfelvétéléről alakszerű határozat nem állt rendelkezésre – a felperes tagságát nem látta megállapíthatónak, így a jogszabály által feljogosított személy általi perindítás hiányában az eljárást megszüntette. A felülvizsgálati kérelem folytán eljáró Kúria ezen ügyben, a leírt tényállás alapján mondta ki, hogy „az egyesület pártoló tagja tagsági jogviszonyának a létrejötte (a közgyűlési döntés a

tagfelvételi kérelem elfogadásáról) abban az esetben is megállapítható, ha az arra utaló egyéb körülmények (a gyakorolt tagsági jogok és egyéb körülmények mellett) a bizonyítási szükséghelyzet fennállása ezt alátámasztja”.

A fentiekből nem csupán az tűnik ki, hogy az egyesületi tagság fennállásának megállapítása a bírói döntési jogosultság körébe esik, hanem az is, hogy egyesületek esetében semmilyen, a gazdasági társaságoknál korábban megjelölt kizáró – avagy legalább jogdogmatikai szempontból vitás – kérdés nem áll fent a megállapítás tekintetében. Így egyesületek esetében elméletben a tagsággal rendelkező gazdasági társaságoknál egyszerűbben elképzelhetőek tényleges megállapítási perek, amennyiben az a felperes jogainak az alperessel szembeni megóvása miatt szükséges, és a jogviszony természeténél fogva vagy a kötelezettség lejártának hiányában, vagy valamely más okból marasztalás nem kérhető, amilyen eset egyesületeknél – kiemelve azt, hogy van olyan egyesület amelynek szolgáltatásaiból csupán a tagok részesedhetnek.

Összességében, ahogyan már a korábbi fejezeteknél is, elmondható a tagság megállapítása kapcsán, hogy a különböző jogi személyek – már azok specifikussága miatt is – tekintetében teljesen eltérő a joggyakorlat, azonban ezen kérdésben különösen kitűnik az, hogy a jogszabályok bonyolult mivolta okán kifejezetten érdemes lenne a tagsági megállapítási pereket a Pp. 172. § (3) bekezdésétől eltérően szabályozni, hiszen a jelen állás szerint különösen a vitás tagsággal rendelkező gazdasági társaságok esetében felmerülhetnek állami (jog)védelem nélkül maradó személyek, hiszen az előkérdés bírói úton megítélhetetlen, akár akkor is, amennyiben a vitás tag már nem szeretne többé cégjegyzék szerinti taggá válni, csupán egy múltbeli időállapotban szükséges a tagsága fennálltának megállapítása a keresetindítási jog meglétéhez, olyan ügyben, ahol a tagságnak nem szükséges végig fennállnia.

III. Egyes specifikus perek

3.1. Általános megállapítások

A tézisben meghatározott kérdéskör vizsgálatához elsőként szükséges annak megállapítása, hogy a jogi személy és tagjai között milyen típusú pereket szabályoz a magyar jogrend, továbbá milyen perek fordulnak elő a joggyakorlatban.

Ezek közül elsőként említendő a jogi személy határozatainak a bírósági felülvizsgálata, amely azonban a téma szerteágazó mivolta okán külön fejezetet kap jelen tanulmányban. A

második körben említhetők olyan jogviták, amelyek az előzően felüliek, azonban a tagsági jogokkal és kötelezettségekkel kapcsolatos kérdéseket érintik, például a tagsági díjak fizetését vagy a tagok jogainak gyakorlását. A tagi részesedés (üzletrész, részvény) átruházása szintén képezhet vitát mind a társaság, mind a régi vagy az új tag részéről, akár az átruházás megtörténte, jogszerűsége, de legnagyobb részben az elszámolások kapcsán.

Különös figyelmet érdemel e körben az örökléssel szerzett részesedés, annak bejelentése, a bejelentés hatályossága, továbbá az elszámolás módja, valamint az üzletrész értékének megállapítása, hiszen ez az örökös és a társaság megegyezésén múlik. Ehhez fűződően szükséges leszögezni azt, hogy a korlátolt felelősségű társaság esetében nem tagsági jogviszony, hanem üzletrész örökléséről van szó, amely viszont nem befolyásolható a többi tag által, hiszen „korlátolt felelősségű társaság tagjának halála esetén az örökös - az üzletrész Ptk.-ban újradefiniált fogalmából és az ipso iure öröklési rend elvéből következően - tulajdonosává válik az elhunyt tag hagyatékába tartozó üzletrésznek.”²⁹ Az üzletrész esetében szerzőképességet jogszabály nem korlátoz, azonban a tagsági jogviszony keletkezéséhez az ügyvezetőhöz címzett, erre irányuló kérelem szükséges³⁰, ahogyan azt a Kúria is megállapította, „a gazdasági társaság meghalt tagjának örököse nem válik a társaság tagjává az örökség megszerzésével, hanem kérnie kell bejegyzését a tagjegyzékbe”, továbbá ugyanezen döntés elvi tartalma szerint „a taggá válás egyik feltétele, hogy az örökös a társasági szerződés rendelkezését magára nézve kötelezőnek ismerje el”³¹. Figyelmet érdemel továbbá a fent idézett Gfv.30332/2023/7. számú Kúriai döntés elvi tartalmának második pontja is, hiszen e szerint „a társaságnak nincs jogszabályi kötelezettsége az örökös tulajdonába került üzletrész megváltására, megvételére.” Az öröklési jogi jogviták jelen tanulmány témakörébe ugyan nem tartoznak, azonban fontos kiemelni, hogy egy ilyen ügyben nem az öröklés, hanem az elszámolás vitás, amely azonban nem tartozik a Pp. 20. § (3) bekezdés ae) pontja alá, így alapvetően vagyoni jogi perként – bár jogi személlyel való elszámolási per – járásbírói hatáskör.

A fentiek felül az alapítványok esetében sajátos továbbá a kuratórium és annak tagjai felelőssége, továbbá az alapító döntései, különösen az alapítvány célja megváltoztatása, továbbá hasonló nagy volumenű döntések esetén. Alapítvány esetén az alapítványi vagyon kezelése is képezhet vitás kérdéseket.

²⁹ A Kúria Gfv.30332/2023/7. számú precedensképes határozata

³⁰ Ptk. 3:170. § (1)

³¹ A Kúria Gfv.30099/2019/8. számú precedensképes határozata

A specifikus perek általános vizsgálata körében fentiek szerint még az is megállapítható, hogy a hatáskör meghatározásánál is csak korlátozottan került figyelembevételre a jogi személyek tagságával összefüggő jogviták széles skálája, hiszen elszámolási kérdéseknél a jogalkotói cél – hogy a bonyolultabb kérdések törvényszéki hatáskörbe kerüljenek – indokolná, hogy ahogyan az élő volt taggal, úgy a volt tag örökösével való elszámolás is törvényszék előtt kerüljön elsőfokon elbírálásra.

3.2. Jogi személy tagjának kizárása

Önálló témakör a jogi személy tagjának kizárása, amelynek okai lenitekből részletezetten típusonként szabályozottak. A fentiek csupán bemutatásul szolgálnak annak, hogy mennyire széles spektrumon keletkezhetnek jogviták egy jogi személy és tagjai között, jelen fejezet azonban specifikusan a tag kizárása iránti pereket hivatott bővebben tárgyalni, amelyek – már a fentiekből is kitűnően – a jogi személyek egyéb szabályaihoz hasonlóan nem egységesen és nem is egy jogszabályban szabályozottak, azonban ahogyan Török Tamás is kiemeli, „a jogalkotó a tagkizárással kapcsolatos szabálycsoportot a polgári anyagi jogi szabályokat összefoglaló homogén kódexnek szánt törvényekben, egyfelől a Ptk.-ban, másfelől az Lsztv.³² -ben helyezte el.”³³

A Ptk. szerint gazdasági társaság valamint szervezet esetén a tag kizárása bírósági határozattal történik, gazdasági társaság esetén a keresetindításhoz a társaság legfőbb szervének az összes tag legalább háromnegyedes szótöbbségével meghozott, a kizárás okát megjelölő határozata szükséges, szervezet esetében ez kétharmados szótöbbség. A kizárás oka gazdasági társaság esetén az lehet, ha a tagnak a társaságban való maradása a társaság céljainak elérését nagymértékben veszélyeztetné, amely szervezetek esetében ugyanezen szöveggel került megfogalmazásra.

Bírósági ítélet³⁴ állapította meg – ugyan nem elvi érveléssel –, hogy az üzletrész korábbi tulajdonosainak, mint jogelődöknek a magatartása a tag terhére nem értékelhető, így ha még a korábbi tulajdonosok magatartása a kizárás alapjául is szolgálhatott volna, a kizáráskor még csak rövid ideje a társaság tagjának kizárása oka ez nem lehet. Ezt az álláspontot osztja Török Tamás is³⁵, aki szerint a tag kizárására irányuló perek esetében az anyagi jogban megjelölt egyetlen ok kógens, attól még a létesítő okirat eltérő rendelkezése esetében sem

³² a lakásszövetkezetekről szóló 2004. évi CXV. törvény

³³ Török Tamás: A magánjogi jogi személy tagjának kizárása in: Gazdaság és Jog 2022. év 1-2. szám; 2022; 17-25. oldal

³⁴ A Fővárosi Ítéltábla Gf.40548/2011/3. számú határozata

³⁵ i.m. Török Tamás

térhet el a jogvitát elbíráló bíróság. Azt is megállapítja azonban Török, hogy a norma egyfajta generálklauzula, széles mozgásteret hagyva a jogalkalmazó számára, további jogszabályhely ezt nem szűkíti gazdasági társaságok és szövetkezetek esetén.

A Ptk. lehetőséget biztosít egyesületeknél azonban az egyesület szerve általi tagkizárás iránti eljárásra a tagnak jogszabályt, az egyesület alapszabályát vagy közgyűlési határozatát súlyosan vagy ismételten sértő magatartása esetén³⁶, amely az egyesület – fellebbezhető – határozatával zárul. A kivételes szabályozás a való életből vett azon tény alapján előnyös, miszerint az egyesületeknek kifejezetten széleskörű tagsága képes kialakulni. A Ptk. miniszteri indokolása³⁷ kiemeli, hogy ezen megszüntetés a tag általi tagság felmondásával szemben szankciós jellegű, továbbá a Kúria precedensképes határozata mondja ki, hogy a kizárás feltételei kógenssek és vagylagosak³⁸. Ugyanezen határozat állapítja meg továbbá azt is, hogy amíg az ismétlődés ténykérdés, addig a jogsértés súlya mérlegelési jogkörbe esik.

Török Tamás szerint a fenti szabályozás a jogbiztonságba ütköző, hiszen még a kizárásra jogosult szervet, valamint összességében a kizárás alkalmazhatóságát is az egyesület létesítő okiratában rendeli meghatározni, amely Török szerint már kívül esik a szerződési autonómia határain.

Perjogi szempontból kifejezetten egyet lehet érteni a véleménnyel, hiszen ebben a körben a bíróság nem kifejezetten a kérelemnek megfelelően vizsgálja a peresített egyesületi döntést. Fellelhető olyan bírói ítélet³⁹, amelyben a kereseti kérelem és a keresettel érvényesített jog közötti összefüggés nem mutatható ki, hiszen a felperes az alperes – kizárást tartalmazó – fegyelmi döntését csupán a fegyelmi szabályzatnak, alapszabálynak, valamint a fentebb írt generálklauzulának meg nem feleléssel, mint tényekkel támadta, majd megjelölte érvényesíteni kívánt jogként a Ptk. egyesületi tag kizárására irányuló szabályait, az elsőfokú bíróság pedig – keresetet elutasító – döntése érdemét azzal indokolta, hogy „az egyesület belső életébe tartozik annak megítélése, hogy mely magatartást tekint az egyesület céljainak megvalósítását és a szervezeti életet veszélyeztetőnek”.

A tag kizárása iránti perek a fentiek figyelembevételével véleményem alapján önálló fejezetet igényelnének – még önmaguk között is jogi személy típusokra bontva (pl.: civil szervezetek, gazdasági társaságok, illetve ettől akár részletesebb elhatárolás) valamely

³⁶ Ptk. 3:107. – 3:108 §§

³⁷ T/7971. számú törvényjavaslat indokolással - A Polgári Törvénykönyvről

³⁸ A Kúria Pfv.20491/2022/4. számú precedensképes határozata

³⁹ A Szombathelyi Törvényszék 28.P.20.232/2017/23/II. számú ítélete

perjogi jogszabályban, akár a Pp. -ben akár egy külön jogi személyekkel összefüggő perek szabályozására hivatott törvényben.

3.3. A jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata a kialakult gyakorlat tükrében

A jogi személyek határozatainak bírósági felülvizsgálata széles perindítási jogosultsági köre a Ptk. újítása a régi Gt.⁴⁰-hez képest. A szabályozás ugyan még mindig szétszórta, azonban már kevésbé differenciált, hiszen a gazdasági társaságoknak a polgári jogi kódexbe kerülését megelőzően a tagok és részvényesek a társaság bármely szerve által, amíg a vezető tisztségviselők és a felügyelőbizottság tagjai csupán a társaság legfőbb szerve által hozott határozatok felülvizsgálatát kérhették a bíróságtól. Meghosszabbodott a keresetindításra nyitva álló objektív határidő is, hiszen a tudomásszerzéstől számított harminc napos szubjektív határidő mellett (ahol elég csupán a tudomásszerzés időpontját valószínűsíteni, és amely érdemi vizsgálati kérdés a perben) a korábbi kilencven napos objektív határidő⁴¹ egy évéssé vált a Ptk. 3:36. § (1) szerint. A perindítási határidő, ahogyan egyebekben a bírósági határozatok felülvizsgálatának teljes kógens mivoltát elvi tartalommal állapította meg⁴² a Kúria.

Érdekesség, hogy a keresetindítási jog korábban a szakirodalom által⁴³ is megerősítetten jogszabályi ellentétben szenvedett, hiszen amíg a Ptk. a határozat meghozatalakori szavazati jogtól, addig az új Ptk. tagság fennálltától teszi azt függővé. Megállapítható, hogy ezen, jogszabályok ellentétében megnyilvánuló probléma önmagától megszűnt, hiszen az objektív határidő már minden, rPtk.⁴⁴ szerint meghozott jogi személy határozatától számítottan eltelt.

Kifejezetten lényeges, hogy a perindítási határidő tekintetében a Kúria elvi élel hozott döntése⁴⁵ alapján kifejezetten nincsen helye más jogintézmény, más alanyi jog érvényesítését biztosító jogszabály figyelembe vételének, amennyiben a kereseti kérelem a Ptk. 3:35. § szerinti, a jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálatát szeretné elérni, így nincsen helye a Cnytv. 46./A § (2) bekezdése szerinti hatvan napos határidő alkalmazásának sem – habár egyébként azon jogszabályhelyre alapított perindítás esetén a határidő az ügyben megtartott lett volna.

⁴⁰ a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény

⁴¹ Gt. 45. § (3)

⁴² A Kúria Pfv.20631/2023/5. számú precedensképes határozata

⁴³ Kisfaludi András, In: Gárdos Péter, Vékás Lajos (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez

⁴⁴ a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény

⁴⁵ A Kúria Gfv.30400/2020/5. számú precedensképes határozata

A jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata körében a fent kifejtetteken felül lényeges kiemelni, hogy ez a peres eljárás a tisztán tőkeegyesítő, tagsággal nem rendelkező gazdasági társaságok, valamint alapítványok esetében is indítható, hiszen a Ptk. 3:35. § szerint erre a tagokon kívül jogosult (tagság nélküli jogi személynél) az alapítói jogok gyakorlója, a jogi személy vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja is. Lényeges azonban, hogy a felülvizsgálat csak polgári jogi tartalmú határozatok esetében kérhető a bíróságtól, „a közjogi funkciót betöltő jogi személyeknek a közjogi tevékenységük során hozott határozatai ezen eszköz igénybevételével nem vizsgálhatók felül”.⁴⁶ Az is kiemelendő ebben a körben továbbá, hogy a jogszabálysöveg kógens mivoltát megerősíti a Kúria nemrég született határozata⁴⁷, amely szerint „a jogi személy tagja a jogi személy szervei által hozott határozat hatályon kívül helyezését jogszabálysértésre vagy a létesítő okiratba ütközésre hivatkozással kérheti. Egy másik döntésében⁴⁸ mindezekhez azt is hozzáfűzte a Kúria, hogy „bíróság azt nem vizsgálhatja, hogy milyen megfontolás vezetett a [határozat – szerk.] meghozatalához.” Korábbiakat konkretizálja a Pécsi Ítéltábla megállapítása is, amely szerint „a határozatok felülvizsgálata a szindikátusi szerződésbe ütközés miatt nem kérhető”⁴⁹.

A jogi személy határozatának felülvizsgálata iránti perben a kereseti kérelem határozottságának fontosságát és a kereseti kérelemhez kötöttséget is vizsgálta a Kúria, amelynek keretében megállapította⁵⁰, hogy „a társasági határozat felülvizsgálata iránti perben a bíróság az adott tényállásra irányadó keresetindítási határidőn belül benyújtott keresetben, további beadványban megjelölt jogszabálysértéseken túl hivatalból nem észlelhet, nem vizsgálhat további jogszabálysértést.” Látható ebből tehát, hogy a bíróság hivatalból ezen körben nem terjeszkedhet a kérelmen túl, még akkor sem helyezhet hatályon kívül egy társasági határozatot, amennyiben az szemmel láthatóan jogszabályba ütközik, azonban a kereseti kérelem a valós jogellenesség okát nem jelöli meg. Az anyagi pervezetést természetesen semmi nem zárja ki, hiszen a Pp. (és más jogszabály vagy döntés) nem tartalmaz erre irányulóan megszorító rendelkezést.

Említést érdemel szintén a joggyakorlat köréből, hogy a Kúria elvi éllel vont bele a felülvizsgálható határozatok körébe bizonyos önkormányzati döntéseket is – és vonta ki azokat az Mötv. hatálya alól –, amelyek így a közigazgatás égisze alól klasszikusan polgári

⁴⁶ i.m. Kisfaludi András

⁴⁷ BH 2023.7.189: Kúria Pfv.V.21.042/2022/3. számú határozata

⁴⁸ A Kúria Gfv.30355/2023/6. számú precedensképes határozata

⁴⁹ BDT2018. 3800: Pécsi Ítéltábla Gf.V.40.032/2016/11. számú határozata

⁵⁰ BH 2020.4.117: Kúria Gfv. VII. 30.079/2019. számú határozata

jogiakká váltak a jogviszony természete okán. A Kúria kimondta ugyanis, hogy „az önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaságok vezető tisztségviselői számára adott utasítást tartalmazó önkormányzati határozat felülvizsgálatára a Ptk. 3:34. §-ára figyelemmel a gazdasági társaságokat nyilvántartó bíróság jogosult általános törvényességi felügyeleti jogkörében. Az ilyen önkormányzati döntésekre az Mötv. 132. § (4) bekezdés b) pont első fordulatának megfelelően nem terjed ki a kormányhivatal törvényességi felügyeleti eljárása.”

Összegezve a gyakorlat által kimunkált szabályozást, látható, hogy a jogi személyek határozatainak bírósági felülvizsgálata körében kifejezetten zavarja a jogalkalmazást a perjogi rendelkezések szétszórt fellelhetősége, rendkívül sok döntés született abból az okból, hogy a kereset indítása, tartalma nem felelt meg a szabályozásnak. Kifejezetten érdekes, hogy ugyanazon tárgykörben is több, egymással ugyan összhangban levő, de egy hajszálnyival különbözően megfogalmazott tartalmú elvi döntés született. A rendelkezések egy helyre történő elhelyezése már a perindítási lehetőségekre, a perbeli legitimációra, a perindítás határidejére vonatkozóan is elengedhetetlennek tűnik, hiszen a Kúriai döntések ilyen tárgykörben való gyakorisága, valamint a tény, hogy ezek tényállásában általában jelen van a döntés korábbi jogorvoslat folytán történt megváltoztatása, vagy a Kúria általi helyben nem hagyása, azt mutatja, hogy nem csupán a jogi képviselők – hiszen törvénytárgyi hatáskorról beszélünk –, hanem az alsóbb fokú bíróságok sem képesek egységesen és helyesen értelmezni és alkalmazni a jogszabályokat.

3.4. Egyéb jogalkalmazási kihívások

A jelen tanulmányban ismertetetteken felül a társasági jogi, illetőleg egyéb polgári jogi, a jogi személyekre irányadó perjogi szabályozásnak egyéb, kifejezetten speciális elemei is lehetnek. A perbeli jogképesség, az anyagi jog által meghatározott perindítási jogosultság, valamint a perbeli legitimáció kérdése ugyan már feljebb, általános problémák körében tárgyalásra került az egységesség és a konzekvens alkalmazhatóság teljes hiányának konklúziójával, azonban további különleges tényállásbeli részletek külön vizsgálandó kérdésköröket vetnek fel, amelyekből talán a legérdekesebb a külföldi jogi személyek felbukkanása a magyar polgári perrendtartás keretei között.

Nem kerülheti el a figyelmet a Kúriának egy a perbeli jogképességet a magyar jogrendbe való ütköztetésen keresztül való vizsgálata. A felülvizsgálati eljárás mindezek mellett kitért a jogi személyek kritériuma érvényesülése terjedelmének kérdésére is. A döntés azért is számíthat kiemelt jelentőségűnek, hiszen a peres felek között korábban önmagát a peresített

jogkérdést (támogatási szerződés és a visszafizetési megállapodás értelmezése és minősítése, ezek állított érvénytelensége, valamint a jogalap nélküli gazdagodás) korábban jogerősen bíróság elbírálta, így ezekről res iudicata okán döntenem nem lehetett, a felülvizsgálati kérelem folytán eljáró Kúria így csupán a külföldi jogi személy perbeli jogképességét vizsgálta peres fél bejelentése alapján, azonban hivatalból. Az alábbiakban a döntés alapvető részletei ismertetésre kerülnek, hiszen a következtetés értelmezéséhez szükséges a kontextus alapvető ismerete.

A per alperese egy a Seychelle-szigeteken bejegyzett offshore (sic.) cég, amely összeget adott át egy olyan nem állami felsőoktatási intézménynek – a per felperese –, amely az oktatási céllal átvett támogatást nem volt képes a támogatási célra felhasználni. A per felperese ellen korábban indult már egy per (amelyben a jelenlegi felperes volt természetesen az alperes), melynek tényállása szerint röviden összefoglalva, az eredeti felek között korábban a támogatási cél meghíúsulása okán létrejött visszafizetési megállapodás szerinti követelés többször engedményezésre került, a követelés végső engedményes részére való megfizetése tárgyú kérelemnek a korábbi peres eljárás egészében, a felülvizsgálatot is beleértve a bíróságok helyt adtak.

A későbbi – jelen tanulmányban alapul szolgáló – Kúriai döntést megelőző eljárásban az intézmény, itt felperesként továbbra is a korábbi perben felhozottakra – így többek között a követelés alapjául szolgáló szerződés érvénytelenségére – hivatkozott, az alperest kérte kötelezni az időközben megfizetett követelések megtérítésére. Az elsőfokon eljáró bíróság a keresetet elutasította, a másodfok ezt helybenhagyta. A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen új határozat hozatalával a kereset teljesítését, másodlagosan az első- vagy a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását, továbbá az alperes perbeli jogképességének vizsgálatát, mert a per alatt az alperes megszűnhetett. Ha az alperes személyes joga alapján a nyilvántartásból törölt társaság a peres eljárásban félként részt vehet, úgy kérte annak vizsgálatát, hogy ez a szabályozás nem ütközik-e a magyar közrendbe.

A Kúria ezzel összefüggésben elvi érveléssel mondta ki, hogy „ha az Apostille-tanúsítvánnyal ellátott, a külföldi jogi személy bejegyzett állapotát rögzítő nyilvántartási okirat becsatolása mellett is kétséges a fél perbeli jogképessége, akkor azt a külföldi jogi személy személyes jogának tartalma, a jogképességét szabályozó rendelkezések alapján kell vizsgálni. A bíróság a külföldi jog bizonyítására a feleket különösen akkor kötelezi, ha a perben álló külföldi jogi személyt nyilvántartó külföldi állam nem szerződő fele a külföldi jogról való

tájékoztatásról szóló egyezményeknek, valamint Magyarország és a külföldi állam között nemzetközi jogsegélyre vonatkozó kétoldalú megállapodás sincs.”

A döntés ezen része még alapjaiban illeszkedik a meghozatalakor hatályos magyar jogrendszerbe, a nemzetközi magánjog szabályai alkalmazásra kerültek, és bár a perbeli jogképesség vizsgálata láthatóan érdekes kérdést vetett fel, az azonban a nemzetközi magánjogi szabályokkal – külföldi jog fél általi bizonyítása – kifejezett specialitás nélkül megválaszolható volt, azzal a fenntartással, hogy a fél általi bizonyítás esetlegesen a teljes per valódi alapjának, így a fél perbeli jogképességének vizsgálata esetén mindenképpen kétségeket vethet fel. Az elvi tartalom a 2018. január 1. napja előtt folyamatba tett eljárások esetén irányadó.

Érdekesség azonban, hogy a döntés ezen része a hatályos jogrendszer szerint már nem lehet alkalmazható. A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény, rendelkezik ugyanis külön a külföldön nyilvántartásba vett jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező jogalany perképességéről. A nemzetközi magánjogi törvény általános jellegű szabályként fogalmazza meg 68. § (1) bekezdésében, hogy „a fél perbeli jog- és cselekvőképességére személyes joga alkalmazandó”, azonban ugyanezen szakasz (4) bekezdése a hatályba lépését követően folyamatba tett ügyek tekintetében speciális szabályt állít fel, amelynek értelmében „külföldön nyilvántartásba vett jogi személy és jogi személyiség nélküli jogalany perképességét – ellenkező bizonyításig – vélelmezni kell.” A tényállás, továbbá a felülvizsgálati kérelem felperesének bejelentése csupán arról szólt, hogy a külföldi jogi személy – az offshore cég – megszűnése időközben megtörténhetett, azonban erre vonatkozóan bizonyíték az eljárásban nem merült fel, valamint később ki is derült, hogy ez nem valós állítás. A fenti eljárás tehát, amennyiben az 2018. január 1. napját követően indul, teljes egészében megfordított bizonyítási teherrel kerülhetett volna csupán lefolytatásra, azonban azt jelen tanulmány írásának időpontjában mindenképpen szükséges megjegyezni, hogy fent megjelölt időpont előtt indult perek ma Magyarországon még bőven vannak folyamatban. A jogalkalmazás részére ezek alapján jelenleg még kihívást jelenthet a bizonyítási teher állásának vizsgálata.

A fent idézett döntés elvi tartalmának második pontja a kifejtetteken túl is szolgál érdekes megközelítéssel. A Kúria értelmezésében ugyanis „nem ütközik a magyar közrendbe az a külföldi szabályozás, amely perbeli jogképességet biztosít egy létező, de korlátozott jogképességű, a nyilvántartásból véglegesen még nem törölt gazdasági társaságnak. A jogi személy általános kritériumait és a gazdasági társaság fogalmát meghatározó magyar jogszabályi rendelkezések nem minősülnek feltétlen érvényesülést

kívánó, közrendi tartalmú normáknak, így a külföldi jog alkalmazása erre hivatkozva nem mellőzhető.” Ezen elvi tartalom az új nemzetközi magánjogról szóló törvény alkalmazásában is megfelelően irányadónak tekinthető, hiszen a bizonyítási tehertől függetlenül szükséges időnként a külföldi szabályozás szerinti perbeli jogképesség, hiszen a törvény nem általánossággal biztosít perbeli jogképességet minden külföldön nyilvántartásba bejegyzett jogi személynek, hanem erre csak egy egyszerű megdönthető vélelmet állít fel, az azonban kérdéses lehet, hogy az új szabályozás és ezen döntés miképpen fér össze. A jogalkotó avagy a további joggyakorlat feladata az, hogy a perbeli jogképesség véelme külföldön csupán korlátozott jogképesség biztosításával megdönthető-e (hiszen Magyarországon korlátozott jogképesség nem elképzelhető, teljes jogképessége pedig az ilyen helyzetben levő társaságnak nincsen), vagy pedig a jelen pontban elemzett döntésre és az ez alapján felmerülő jogegységre figyelemmel az a dogmatikai megközelítés, hogy a jogszabályváltozás az ettől való eltérést nem indokolja, így a vélelem megdöntése csupán a jogképesség teljes hiányának bizonyításával lehetséges.

Különösen figyelemre méltó mindezekén túl a döntés elvi tartalma második pontjának második mondata. A Kúria szerint feltétlen érvényesülést kívánó közrendi tartalmú normáknak a jogi személy általános kritériumait és a gazdasági társaság fogalmát meghatározó jogszabályi rendelkezések nem számítanak, továbbá a döntés indokolásában az is olvasható, hogy „ezek a rendelkezések a gazdasági társaságok működésének alapvető szabályait és legfőbb jellemzőit határozzák meg, de ettől még nem válnak a társadalmi-gazdasági berendezkedés alapjait közvetlenül meghatározó, közrendi tartalmú normákká”. Abban az esetben, amennyiben ezek valóban nem a társadalmi-gazdasági berendezkedés alapjainak meghatározására szolgálnak, a jelen tanulmány hipotézisében felvetettekre visszautalva, valójában lehetőség lenne ezeket akár perjogi normákkal is felülírni, avagy legalábbis a perjogi norma felülírására ezeknek nem kellene alkalmasnak lenniük. A jelen értekezés eddigi tartalmát összefoglalva mindezekkel szemben megállapítható, hogy a jogi személyekkel kapcsolatos külön törvényekbeli rendelkezések a polgári perrendtartás általános szabályait gyakorta kiegészítik, vagy akár felül is írják egy-egy ponton. Amennyiben a Kúria jelen döntésben kimondott szavait nyelvtani értelmezéssel fogadjuk, ez valójában megalapozza a szükségét a perjogi, valamint a jogi személyekre irányadó szabályozások összehangolására olyan módon, hogy egyik se szenvedjen el csorbát.

Az előzőekben leírtakat továbbfűzve, arra is található gyakorlati példa, amikor az eljárásjogi szabályozásrend – pontosabban különleges szabályozás hiánya – a jogi személy működését képes hátrányosan befolyásolni, amely ebben a formában mindenképpen felveti az eljárásjogi szabályozás módosításának, a való élethez való adaptálásának szükségességét. A Kúria precedensképes határozatában úgy döntött, hogy „a taggyűlés által megválasztott ügyvezetők képviseleti joga mindaddig joghatályosan érvényesül, amíg a megválasztásukról döntő taggyűlési határozat végrehajtását a peres bíróság fel nem függeszti, vagy a határozatot jogerős ítélet hatályon kívül nem helyezi. Az ügyvezetővé választottak nemcsak a társaság belső viszonyában láthatják el megválasztásuktól kezdődően az ügyvezetői tisztséget, hanem a társasági jogvita tárgyában folyó perben joghatályos meghatalmazást is adhatnak a társaság képviselőjére.”⁵¹ A döntés szövege egyértelműen figyelmen kívül hagy lényeges tényeket. A jogi személy ügyvezetője, aki a társaságot teljes jogkörrel képviseli, természetesen abban az esetben jár el helyesen, amennyiben az elsőfokon a törvényszék előtt folyó, kötelező jogi képviseléssel járó perben az alperes társaság nevében jogi képviselő részére ad meghatalmazást. A jogi képviselő személyének eldöntése azonban – teljes, önálló jogköréből fakadóan – az ügyvezető döntési körébe eső kérdés. Tekintettel arra, hogy az ügyvezetőt visszahívó, új ügyvezetőt megválasztó határozat megtámadását semmi nem zárja ki – említett ügyben is ez történt – azonban ezzel valójában az ügyvezető személye is vitássá válik, a kérdésben szereplő esetben egy olyan helyzet alakul ki, amelyben a vitás státuszú vezető tisztségviselő hatalmazhatja meg azt a személyt, aki a társaságot képviseli a perben.

Valójában az igaz, hogy a jogi képviselő ügyfele érdekében ellentétes jognyilatkozatot, jogcselekményt etikai, fegyelmi megfontolásokból nem tehet az eljárásban vagy azon kívül, azonban a részletekbe menő helyzetet így egy, a képviseleti jogában vitatott személy közli a jogi képviselővel, amely azonban már eredményezhet a társaság érdekében ellentétes jogi képviselői jognyilatkozatokat, szimplán a számára továbbított információk hamis vagy hiányos mivoltából kifolyólag.

Összegezve tehát a fent leírtakat, a jogi személyek perbeli jogképessége egészen a közelmúltig különösen bonyolult kérdést vetett fel. A nemzetközi magánjogról szóló új törvény némileg egyszerűsít ezen eljárásokon, mivel deklarálásra került benne, hogy a

⁵¹ Kúria Gfv.30469/2017/9. számú precedensképes határozata

külföldön nyilvántartásba vett jogi személyek hazai perekben való perbeli jogképessége vélelmezett, ám bizonyítékkal megdönthető, azonban a bizonyítási eljárás kifejezetten szabályozatlan, a Pp. és egyéb jogszabályok sem szolgálnak iránymutatással vagy egyéb eljárásjogi konkretizálással erre nézve, így ez a probléma még a joggyakorlat általi megoldásra vár. Megoldás céljából felvethető, hogy a perben fél abban az esetben lehessen a jogi személy, amennyiben a per tárgya tekintetében személyes joga szerint jogok illethetik és kötelezettségek terhelhetik, ez ugyanis kiküszöbölné a részleges jogképességben, mint Magyarországon nem használatos jogintézményben rejlő nehézségeket, valamint ezen megoldás a magyar jogrendbe is teljes mértékben illeszkedő lehetne. A probléma feltárása és szabályozása égető, hiszen nem példa nélküli a külföldi jogi személyek Magyarországon való perben állása, a jogképességi vélelmük megdöntése pedig fent írtak alapján kardinális – jelen tanulmány értelmezése szerint jogbiztonsági – kérdés, hiszen perbeli jogképességgel nem rendelkező felet kötelezni, majd egy éveken át húzódó peres, felülvizsgálatot is tartalmazó eljárásban fényt deríteni a perbeli jogképesség hiányára mind a felek, mind a bíróságnak hatalmas teher, továbbá anyagi vonzattal is jár.

További gondot jelent az, hogy a jogi személyekkel kapcsolatos eljárásjogi szabályozás nem mindig alkalmazkodik a valós gyakorlati helyzetekhez, például a vezető tisztségviselők képviseleti jogával kapcsolatos kérdésekben. A Kúria értelmezése szerint ugyanis a vezető tisztségviselők jogosultak képviselni a céget a perben, még akkor is, ha a vezetői státuszuk vitatott – ami ellentmondásokat és a társaság érdekeivel szembeni kockázatokat okozhat. Egyszerű megoldást jelenthetne erre a kérdésre a hazai jogrendben ismeretes ügygondnok intézménye azokban a perekben, amelyekben jogi személy határozatának felülvizsgálata vagy akár más típusú kereseti kérelem nyomán a vezető tisztségviselő személye is közvetlenül vagy közvetetten a per tárgyává válik.

IV. Javaslatok és lehetőségek a megoldás útján

4.1. Általános megállapítások

Összességében a jogi személyeket, mint speciális elemet tartalmazó perek skálája láthatóan rendkívül széles, a jelen tanulmány általánosságban foglalja össze ezeket, kiemelve közülük a kifejezetten specifikusakat. A bírói gyakorlat elemeinek vizsgálatából kitűnik, hogy egyes esetekben a szétszórt anyagi jogba rejtett perjog valódi egyszerűséget a jogalkalmazás számára nem kínál, így ezen kérdéskör erőteljesen revíziózandó a jogalkotás által.

Elsődlegesen szükséges kiemelni, hogy az Országgyűlés a jogi személyek körében elfogadott egy – ugyan még hatályba nem lépett – törvényt, amely a jogi személyek nyilvántartásáról és a nyilvántartási eljárásról szól, a 2021. évi XCII. számot viseli (a továbbiakban: egységes jogi személy nyilvántartás törvény, Jszytv.). Az egységes jogi személyi nyilvántartás keretében a jogalkotó a következő jogalanyokat kívánja ennek a hatálya alá vonni: cégek, a civil és egyéb, cégnek nem minősülő szervezetek, a társasházak, továbbá azon jogi személyek vagy nem jogi személy jogalanyok adatait, amelyek vonatkozásában a nyilvántartással összefüggő határozathozatali eljárást nem bíróság folytatja le, és amelyek adatainak az egységes jogi személy nyilvántartás törvény szerinti nyilvántartásba vételét törvény elrendeli, ezen felül a törvény által létrehozott jogi személyek. Mindezekből látható, hogy a jogi személyekkel összefüggő szabályozás egységesítésére a magyar jogrendszerben már jogalkotói szinten is mutatkozik szándék, így a törvény hatályba lépésével például a két nagy jogi személyek eljárásairól szóló törvényünk a Ctv., valamint a Cnytv., lényeges rendelkezései hatályon kívül helyezésre kerülnének.

Kiemelendő azonban, hogy még ezen törvény hatályba léptetésével is súlyos küzdelmeket folytat a jogalkotás, hiszen ez folyamatos halasztás alatt áll a még szükségesnek mutakozó felkészülési igényekre tekintettel⁵², a legutóbbi információ alapján az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2023. évi XXXI. törvény 171. § szerint a hatálybalépés dátuma 2026. január 1. napja.

A Jszytv. az általános, cégközlönyre, nyilvántartásra, számviteli beszámolóra, szervezetekre vonatkozó szabályok, a nyilvántartási és bejegyzési eljárások valamint a törvényességi felügyeleti eljárás rögzítése mellett bírósági nemperes, továbbá a szervezetek működésével összefüggő peres eljárások fejezetet is tartalmaz. Az egyes perek között szerepel a létesítő okirat (módosítása) érvénytelenségének megállapítása iránt indított per, amely különleges szabályai az érvénytelenségi ok perbíróság (sic.) általi kötelező kiküszöbölési kísérlete, a rendelkező részben feltüntethető lehetőségek felsorolása – a Jszytv.-ben meghatározott okokból érvénytelenné nyilvánítás, visszamenőleges hatállyal való érvényessé nyilvánítás –, továbbá az, hogy a kereset más keresettel nem kapcsolható össze, viszontkeresetnek nincs helye, továbbá a perfelvétel során további írásbeli perfelvétel elrendelésének nincs helye.

A szervezet határozatainak bírósági felülvizsgálata iránt indított per körében a jogszabály a kereset további kötelező elemeit is meghatározza, továbbá kimondja, hogy a

⁵² Wellmann György (szerk.): Polgári jog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára (a 2013. évi V. törvény, a Ptk. kommentárja) - Hatodik kiadás; Budapest; Orac Kiadó Kft.; 2023.

perben igazolásnak, viszontkeresetnek, a felek megegyezésén alapuló szünetelésnek, a perfelvétel során további írásbeli perfelvétel elrendelésének, az eljárás felfüggesztésének, kereset- és ellenkérelem-változtatásnak, beavatkozásnak továbbá perújításnak nincs helye. A kereset más keresettel sem kapcsolható össze. Az ezen perben hozott jogerős ítélet elleni felülvizsgálati kérelem beérkezésétől azt a Kúriának hatvan munkanapon belül kell elbírálnia.

Külön rendelkezik a törvény a gazdasági társaság és a szövetkezet tagjának kizárása iránt indított perről, amely szintén speciális szabályokat tartalmaz, a teljesség igénye nélkül például a felperes a perindítást elhatározó társasági, szövetkezeti határozatban foglaltakon kívül más kizárási okra nem hivatkozhat és a keresettel érvényesített jog megváltoztatásának nincs helye, ám a felperes a keresettől az eljárás bármely szakaszában alperesi hozzájárulás nélkül elállhat. Visszaül itt a jogszabály a határozat bírósági felülvizsgálata iránti perekre és kimondja, hogy az nem indítható a tag kizárása iránti perindítást elhatározó határozat ellen. A bíróság intézkedési határideje itt is rövidebb, a másodfokú perbíróság a fellebbezést - ha az hiánypótlásra nem szorul - az iratok beérkezésétől számított három munkanapon belül kézbesíti a fellebbező fél ellenfelének, aki a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül köteles fellebbezési ellenkérelmét és az esetleges csatlakozó fellebbezést - az ellenféllel közvetlenül is közlendően - a másodfokú perbíróságnál előterjeszteni. A határidő nem hosszabbítható meg, és elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

Az utolsó, ezen fejezetben szabályozott polgári per az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy új kurátorának bejegyzésére irányuló peres eljárás, amely az alapítvány kuratóriuma tagjának változásának bejegyzési eljárásban felmerült jogvita peres úton történő orvoslására szolgál, abban az esetben, amennyiben a kérelemben foglaltakat a kuratórium változásbejegyzési kérelemmel érintett tagja vagy a kurátor vitatja. A pert az alapító indítja az érintett személy ellen.

4.2. Szabályozási javaslat

Az ismertetettek arra engednek következtetni, hogy a jogalkotó maga is észlelte a jelen tanulmányban leírt problémákat, bár nem minden kifejtett esetre szolgál megoldással, továbbá kifejezetten kiemelendő hogy a tervezett és elfogadott szabályozás még nincsen hatályban, és a jogalkalmazásban gyakorta hallani olyanról, hogy a jogalkalmazási nehézségek, főképpen a technikai nehézségek okán még a tervezett időpontban sem várható ennek megvalósulása.

A fellebbi pontban ismertetett új típusú szabályozás ennek ellenére semmiképpen nem lehet elvetendő. Dogmatikai szempontból itt azt láthatjuk hogy a Pp. -n kívüli jogszabályba került egy különleges pertípusnak a felállítása. Mindezekhez kapcsolódva azonban fennállnak olyan problémákat tervezett rendelkezésekkel, amelyek továbbra is kiküszöbölést kívánnak. A Jszytv. olyan fogalmakat használ, amelyek a jelen hatályos polgári perrendtartás számára ismeretlenek. A szervezet definíciója példának okáért már eleve szintén a szóban forgó törvény egyéb meghatározására való utaló jogi normával került lefektetésre, összességében a jogképességgel rendelkező ám természetes személynek nem számító személyek teljes skáláját magában foglalja. A jelen tanulmányban kifejtett gondok és nehézségek közül a törvény nem reagál mindenre. Dogmatikailag ezen felül léteznek olyan szerzők a jogirodalomban, akik különleges per meghatározásának a tervezett szabályozási módszer egyáltalán nem felel meg, így például Nagy Adrienn,⁵³ aki szerint Pp. általános rendelkezéseitől való eltérést csak a Pp. különös eljárások címe jelent. A másik dogmatikai megközelítés alapján azonban – véleményem szerint elfogadandóan – ki kell emelni azt, hogy ezek a rendelkezések valójában Pp. általános szabályaitól való eltérést jelentik, így különlegesek.

De lege ferenda javaslatom szerint, mivel a jogi személyekkel összefüggő perek jogalkalmazása napi nehézségekbe ütközik, a megoldás nem várhat az új törvény hatályba lépéséig, továbbá átgondolandó az is, hogy az új peres szabályokat a teljesen új nyilvántartási rendszerrel egyidejűleg terheljük-e a jogalkalmazókra, ugyanis ebben az esetben fennáll egy hosszabb idejű káosz veszélye. Tekintettel a tényre, hogy a Jszytv. -ben találhatunk a legtipikusabb jogi személyeket, mint speciális elemeket magában foglaló perek kapcsán egy alapjaiban véve a Pp. keretei közé illeszthető új szabályrendszert, így úgy gondolom, hogy ezen rendelkezéseknek a lehető leghamarabb a perjogi kódexbe kell kerülniük. Ezzel egyidejűleg véleményem szerint áttekintendőek a jogi személyekre irányadó különböző jogszabályok fogalommeghatározásai, és ezeket egységesen a Pp. keretei közé érdemes lehet kodifikálni olyan módon, hogy később akár a nyilvántartási törvény tartalmazzon a polgári perjogi kódexre utaló normát, hiszen általánosságban a magyarországi jogrendszer szerint is szokás, hogy a nemperes jogszabályok utalnak a peresre, és nem fordítva.

A szabályozás tartalmáról elmondható, hogy a Ctv., de a Ptk., és a Cnytv. valamint irányadó egyéb törvények hatályba lépésétől eltelt már annyi idő, hogy akár a jelen

⁵³ Nagy Adrienn, im.

tanulmányban, úgy akár ennél bővebb terjedelemben is vizsgálható a joggyakorlat, valamint annak nehézségei. Ezen témában az átlagosnál több elvi tartalmú döntés született már, ezeket figyelembe véve a lehető leggyorsabban lehetséges – a Jszytv. rendelkezéseit is átvéve – a polgári perrendtartáshoz egy, a jogi személyekkel összefüggő különleges perek címet viselő különleges pertípus beiktatása. Ennek általános szabályai közé akár a fogalomalkotások is kerülhetnek, hiszen a Pp. -ben jelenleg az az érdekes helyzet áll fent, hogy a jogi személyekkel összefüggő definíciók is szétszórtaak találhatóak meg. Az általános rendelkezések leírhatnak továbbá minden olyan perre, amely a jogi személy működésével, tagságával kapcsolatos, a per tárgya tagságon, volt tagságon, tag halála utáni öröklésen alapul, általános perindítási, keresetlevél tartalmára vonatkozó, bizonyítási szabályokat.

Az általános rendelkezéseket követően a Jszytv. -ben foglalt rendelkezésösszesség mindenképpen, azonban akár egy külföldi jogi személyekre vonatkozó szabályrendszer, vagy bármilyen egyéb, a jogalkalmazás számára bonyolult pertípus is egyes, a jogi személyekkel összefüggő különleges perek cím alá tartozó perekként törvénybe iktatható.

V. Zárszó

A jogi személyeket magában foglaló magyar polgári perjog gyakorlatának elemzése bemutatta, hogy ezen jogalanyok valóban az esetek legnagyobb részében egy pernek a speciális elemeit képezik. Bizonyítást nyert, hogy az ilyen polgári perek szabályozása a jelenlegi társadalmi és jogszabályi környezetnek valójában nem felel már meg, továbbá az is több ízben valósággá vált, hogy a szabályozás ilyen tekintetben erőteljesen hiányos és átláthatatlan. A jogi személyekkel összefüggő perekre irányadó szabályok rendkívül széttagoltan, a jogszabályok lehető legszélesebb skálájában találhatóak meg, amely a jogalkalmazást kifejezetten nehézé, körülményessé teszi. Hatalmas problémát képez az is, hogy bizonyos dogmatikai kérdések nincsenek megfelelően tisztázva, azokat a gyakorlat próbálja kidolgozni, több-kevesebb sikerrel. A tagsági jogviszonyon alapuló perbeli legitimáció esetében például a mai napig látnak napvilágot elvi tartalommal bíró kúriai döntések, amely alapjául szolgál annak a kijelentésnek, hogy ezt egy egységes jogszabályban lenne szükséges szabályozni a bizonyítási kérdésekkel és a tagság megállapításának teljes témakörével együtt. Ehhez hozzátéve lényeges lenne, hogy vitás tagsággal rendelkező gazdasági társaságok esetében ne merülhessen fel az állami védelem nélkül maradó személyek problémája, hiszen ez akár a bírói úthoz való alapvető jogot is csorbíthatja.

Érdekességet képez az is, hogy a hatáskör esetében a felsorolásból kimaradtak olyan esetek, így különösen az öröklés egyes kérdései, amelyek ugyanolyan bonyolultsággal és volumennel bírnak mint az aktív vagy volt tagság körében felmerült jogviták, azonban ezek mégsem kerültek első fokon a törvényszék hatáskörébe. Közvetlenül kapcsolódik ide, hogy a fogalommeghatározások minden említett szétszórt jogszabály esetén eltérnek, amely a polgári perjog egységességét kifejezetten zavaró tényező. Itt megjegyzendő, hogy a nemzetközi magánjogról szóló törvény egyes specifikus magyar perjogi rendelkezései is érdekelhetnek egy utaló jogi normát a polgári perrendtartásban.

Összegezve a hipotézisben felvetettekre kapott eredményeket, ugyan szabályozási próbálkozások a mai napig is léteznek a jogi személyeket mint speciális elemeket magában foglaló polgári perek különlegesként való szabályozására, azonban ez jelenleg egy olyan törvényben található, amelynek hatályba lépésének időpontja annak meghatározottsága függetlenül is kérdéses. A polgári perrendtartásról szóló törvénybe ezzel ellentétben a még hatályba nem lépett jogszabályban fellelhető perjogi rendelkezések teljes mértékben beilleszthetők lennének, egy minimális, definícióalkotásban megnyilvánuló módosítással

pedig több problémát is ki lehetne küszöbölni egyszerre. Az esetlegesen a polgári perjogi kódexbe átemelhető rendelkezéseken kívül érdemes lehet még a gyakorlatot a jelen tanulmányban ismertetettnél talán bővebben, a jogalkotó által is áttekinteni és az elvi tartalommal rendelkező döntések szövegét átültetni a szabályozásba, hiszen ezek viszonylag konzisztensek.

A jogi személyeket magában foglaló perek különlegessége határozott véleményem szerint sem dogmatikai, sem a gyakorlati szempontból nem képezhet vitát, így ezeknek a különleges perekként a polgári perrendtartásban való szabályozása indokolt azzal, hogy külön jogszabály alkotására való szükségességet jelen kutatás nem igazolt. A jelen dolgozatban megfogalmazott javaslatokkal elérhető lehet az a célkitűzés, hogy a jogszabályok koherenciája megteremtse a joggyakorlat olyan típusú egységességét, amelyben a perindításra jogosultak, a pertípus és ebből kifolyólag a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság egyértelműen meghatározható, kiküszöbölve ezzel a keresetlevél visszautasítását, valamint szükségtelen, idő-, -és pénzigényes áttételeket a bíróságok között. Mindezen egységesítésekkel elérhető az is, hogy mind a felek, azok jogi képviselői, valamint a bírák egyértelműbben meghatározhassák a jogvita kereteit a perfelétel körében, ezzel megelőzve a per elhúzódását és esetleges olyan anyagi jogi tévedéseket, eljárási szabálysértéseket amelyek akár később az elsőfokon eljáró bíróság új eljárásra utasítását is eredményezhetik. Összességében tehát az innovatív reform kívánatos, mind a felek jogbiztonságba, igazságszolgáltatásba vetett bizalmának növelése, mind a peres eljárások időtartama és az azokra az állam és a felek által fordított költségek csökkentése céljából.

Irodalomjegyzék:

Szakirodalom:

Csehi Zoltán: A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyv tervezeteiben – egy kísérlet eddigi története; in: Polgári Jogi Kodifikáció; 2008/5-6.

Dziuba Leszek: A társasági szerződés tartalomszabadsága in: Jakab András – Könczöl Miklós Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia; Társasági jog rovat, rovatszerkesztő: Auer Ádám; 2024. <http://ijoten.hu/szocikk/a-tarsasagi-szerzodes-tartalomszabadsaga>

Zalavári György – Sándor Géza Árpád: Átfogó reform a jogi személyek nyilvántartására; <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/atfogo-reform-a-jogi-szemelyek-nyilvantartasara/>

Kiss Daisy – Rónay Zoltán – Sántha Ágnes – Szabó Péter: A különleges perek - Kérdések és válaszok a Polgári perrendtartás Különös Részéből; Orac Kiadó; Budapest; 2007.

Kisfaludi András, In: Gárdos Péter, Vékás Lajos (szerk.): Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez

Nagy Adrienn: A különleges perek szabályozása az új Pp. tervezetében – 1. rész; Jogászvilág; <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-kulonleges-perek-szabalyozasa-az-uj-pp-tervezeteben-1-resz/>

Papp Tekla: Vázlatos áttekintés a jogi személyről az új polgári törvénykönyv apropóján in: Pro Publico Bono – Public Administration; 2. évfolyam 2. szám; 2014.

Petrik Ferenc: Jogalanyok és jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben in: Magyar Jog; 2001/10.

Pribula László: A sajtó-helyreigazítás új perrendi koncepciójának jogalkalmazási kihívásai in: Jogtudományi Közlöny; 2018/10.

Szabados Tamás: A jogi személyek személyes joga in: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia; Nemzetközi magánjog rovat, rovatszerkesztő: SZABÓ Sarolta; 2018; <http://ijoten.hu/szocikk/a-jogi-szemelyek-szemelyes-joga>

Szegedi András: Az „ezer forintos kft.” védelmében in: Gazdaság és Jog; 2007/3.

T/7971. számú törvényjavaslat indokolással - A Polgári Törvénykönyvről

Török Tamás: A magánjogi jogi személy tagjának kizárása in: Gazdaság és Jog 2022. év 1-2, szám; 2022;

Vékás Lajos: A Polgári Törvénykönyv első hét évéről in: Jogtudományi Közlöny; 2021/3.

Völcssey Balázs: A szülői felügyeleti jog megszüntetésének perjogi kérdései és a családjogi felróhatóság; in: Családi Jog; 2017/2.

Wellmann György (szerk.): Polgári jog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára (a 2013. évi V. törvény, a Ptk. kommentárja) - Hatodik kiadás; Budapest; Orac Kiadó Kft.; 2023.

Joggyakorlat, statisztika:

A Fővárosi Ítéltábla Gf.40548/2011/3. számú határozata

A Kúria Gfv.30099/2019/8. számú precedensképes határozata

A Kúria Gfv.30332/2023/7. számú precedensképes határozata

A Kúria Gfv.30355/2023/6. számú precedensképes határozata

A Kúria Gfv.30386/2021/5. számú precedensképes határozata

A Kúria Gfv.30400/2020/5. számú precedensképes határozata

A Kúria Gfv.30469/2017/9. számú precedensképes határozata

A Kúria Kpkf.39496/2021/2. számú precedensképes határozata

A Kúria Pfv.20491/2022/4. számú precedensképes határozata

A Kúria Pfv.20631/2023/5. számú precedensképes határozata

A Kúria Pfv.21004/2016/4. számú precedensképes határozata

A Kúria Pfv.21419/2016/3. számú precedensképes határozata

A Szombathelyi Törvényszék 28.P.20.232/2017/23/II. ítélete

BDT2018. 3800: Pécsi Ítéltábla Gf.V.40.032/2016/11.számú határozata

BH 2011.12.340: Legf. Bír. Pfv. VI. 20.162/2011. számú határozata

BH 2020.4.117: Kúria Gfv. VII. 30.079/2019. számú határozata

BH 2020.7.208: Kúria Pfv.I.21.212/2019/9. számú határozata

BH 2022.3.78: Kúria Gfv.VI.30.010/2021/5. számú határozata

BH 2022.9.243: Kúria Gfv.VI.30.252/2021/6. számú határozata

BH 2023.7.189: Kúria Pfv.V.21.042/2022/3. számú határozata

A gazdasági szervezetek összefoglaló adatai: Központi Statisztikai Hivatal;
https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0001.html

Jogszabályok:

a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény

a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény

a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény

a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény

a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény

a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény

az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény